

N^{ro} 9.

Lit: d.

Beskrifning öfver

Trakterne Norr om Röstånga

i Skåne

1819.

Topografisk och Statistisk Beskrifning öfver Trackten Norr om Röstånga, innefattande Färingtofta, Riseberga, Perstorp, och Matteröds Socknar, Samt en del af Wedby, Torup och Norra Rörums Socknar i Skåne och Christjanstads Län – 1819.

Denna beskrifning tillhör egentligen Rutorne II. Ö. 200;-II. Ö. 201;- III. Ö. 200; III. Ö. 201; på Stora Chartan, men uptager ej i Statistiskt hänseende Röstånga Norra Rörum eller Tjörnarps Socknar, emedan den första är Recongnocerad och beskrifven år 1815 af Majior Thersner, den andra Samma år, af Lieutnant Kjeller, och den Sista under innevarande året af Majior Lemke; deremot intager den i andre förhållanden en Större local åt Wester, och Nordost till Fennia Sjön; Se hithörande Carta ritad i 1/75000 del af rätta Storleken, den innefattar således Socknarna Färingtofta, och Riseberga, Samt Wedby, Perstorp Torup och Matteröd, af hvilka 4 Sistnämde lemnas endast det Statistiska, samt Så mycket af det topografiska som åfvan nämde 4 Rutor uptaga

Wattendrag

Rönne å, har Sitt ursprung från Ringsjön och dess källor, Passerar Rönneholm, Genomskär Nord östra delen af Onsjö härad; kommer in Färingtofta Socken öfver Längränsen vid Anderstorp, löper Sedan förbi Djupedahl, Foresta, Riseberga, och Herredsvad Kloster der den i norr begränsar Ljungby och Benarps hedar fortsätter Sedan Sitt Lopp förbi Sönnerslöfs, Kälna, och Starby, Kyrkor, Samt utfaller vid Engelholm i Cattedgatt och Skeldervik. Dess medelbredd inom det förevarande districtet är 30 à 40 alnar – uti Rönne å falla vattendragen i Snällersöds å, har Sina källor i Norra Rörums Sockn, och från Syskhults eller Glimminge Sjön passerar Länsgränsen vid Skankhult, löper vidare förbi Snällersöd och faller vid Djupedahl i Rönneå; den är vadbar nästan Öfveralt, utom på några Ställen Öster om Snällersöd, der den genomskär ångar och Sanka trackter.-

Foresta å : börjar vid Spånga bygget i Perstorps Sockn; Löper förbi Håkantorps, Hyltemåsa , Färingtofta, och faller i Rönne å. vid Foresta, der den är vadbar, äfvensom Öfveralt annorstädes utom emellan sistnämde Ställe och Färingtofta

Röstånga å börjas Söder åsens fortfallning i Onsjö härad, och trackten af Ask Sockn, passerar Längränsen vid Röstånga och faller i Rönne å vid Westra Foresta – Öfversvämningar betydligt vid ångarnes genomskärning mellan Röstånga och dess utlopp under Höst- och Vår tiden, är för öfrigt mäst vadbar,

Ybbarps å, kommer från Torups Sockn, löper genom Trane= Ybbarps- och Soröds 2^{ne} Sjöar, från hvilka sistnämde den med tvänne utlopp faller i Rönne å vid Herredsvad Kloster, och Nära lands vägen från Röstånga. Detta Wattendrag är vadbart nästan Öfveralt utom emellan Smedjeryet vid Östra torp och Svarvareboden.

Skära ån börjas från kärrena på Söder åsen, Genom löper den bekanta Skäralid, emellan dess branta höjder, och intager Ställen vid Råeröd,

hwarefter den fortsätter sitt lopp Genom Ljungby ock Bonarps hedar, Samt faller i Rönne å en God fjerndels mil Wester om Herredsvad Kloster; uppom Råeröd är den mäst Öfveralt vadbar, men nedanföre är den i detta fall mycket föränderlig

Bälgena Å har Sitt ursprung från Bälinge Sjöns källor i Norra delen af Oderljunga Sockn; flyter åt Söder förbi Oderljunga Kyrka, kröker Sig litet norr om Blekmåsa Gästgifvare Gård åt Syd väst, ock drar Sig Sedan i full West förbi Svenningstorp, Hylstofta, vedby, ock Gråmanstorp der den faller i Rönne Å; Den är till det mästa vad bar åfvanföre Hylstofta – nedanföre är den Det mindre. uti detta vattendrag falla Perstorps Å. Som är af mindre betydighet, Ock Gjør blot något hinder så ofta den Genom Skär Sanka trackten

Sjöar

Söreds Sjö är den betydligaste inom districtet, den har $\frac{1}{4}$ mil i Längden, ock hälften däraf i bredden, nära i Öster ock 350 alnar från densamma ligger, Söreds Öster Sjö.

Ybbarps Sjö har i Längd 3000 alnar, är Smal ock sträcker Sig i Öster från Ybbarp, vid dess östra ända nedrinner i den samma Tranesjön genom et kort vattendrag

Ekesjön ock Lillsjön: den förra Wester ock den Sednare Öster om fordna, eller ännu så kallade, Glasbruket Gustafs Borg – Dessa Sjöars afstånd från hvarandra är 700 alnar – uti Ekesjön är 6 holmar Öfrige mindre Sjöar äro Svenstorps-Sjön, Gry-Sjön, Glemminge- Sjön, Bjäre-Sjön, Körne damm, Tiörnarp Sjön – Söder om Soröd Sjöarna - etc:

Kärr ock Måssar

Hela trackten norr ock Öster om Röstånga, ock emot Matteröd är Öfveralt genomskuren af Större ock mindre kärrdrag ock Måssar, af hvilka den Största sammanhängande är Ryssmåse Söder om Perstorps kyrka, ock Sträcker Sig med en längd af 7000. alnar, Emot Soröds Östersjö, från hvilken dess västra är till et afstånd af 4500 alnar; hela Landet mot Finnia Sjön är bland de mäst Couperade trackter i Skåne, ock Lämnar den Caractären af desse högländte Ställen der Wattendragen delas Och en landtrygg framgår

Hög Sträckningarne äro, enligt föregående upgift om Landets Caractair, föga Sammanhängande, de afbrytas beständigt af Kärr= dragen bilda sig i högre ock lägre holmar, hvilka här ock där et Litet Stycke tyckes utgöra någon Svit, men hvilken åter Snart förlorar Sig i flera partier utan bestämning. Ofta an= taga dessa holmar form af höga ock Smala ryggar Kallade Jären hvilka Ormlikt framslingra Sig, men deras fortsättning är här af mycket mindre betydenhet än man finner den= Samma på många andra Ställen

Skogig mark up tager hela districtet, men mindre emellan Röstånga ock Färingtofta; Samt mellan Perstorp ock Torup äfven som mot Finnia Sjön. åt

Wester vid taga Bonarps och Ljungbys aldeles Skoglöse Hedar, hvilkas betydliga vidd och fasta jordmån på kallat deras användande till Regementernes Öfvnings platser, Af Skogarnes rådande trädslag nämnas i Synnerhet Boken, på Ekskog är någon tillgång, äfven som på björk; barrskog är Sällsynt.

Vägarne

Lands vägen från Helsingborg och Engelholm till Christianstad löper från Wester till Öster förbi Wedby. Perstorps och Torups kyrkor, nära Norra kanten af Districtet; till den Samma, och vid Bleck måsa Gästgifvare Gård förenar sig landsvägen från Röstånga hvilken emellan Bleckmåsa och Perstorp afviker uppåt Småland; desse vägar äro för alla åkdon Goda och merändels väl underhållne från Röstånga går en annan väg åt Nordost genom Kolema, Foresta Modaröd, Gustafsborg, Som träffar Landsvägen $\frac{1}{4}$ Mil Wester om Torup; denne är äfven med alla Slags åkdon tämmeligen körbar; men torde likväl fordra tillsyn hälst mellan Forestad och Röstånga, der äfven vid Kolema en besvärlig backa förekommer.

från Trackten af Herredsvad Kloster löper en väg Skorsar vägarne från Röstånga, Samt går igenom Färingstofta och Snälleröd till Norra Rörum, der den förgrenar sig åt Hallaröd, Hör, och Mälby Mot Christianstad; åt Wester fördelar Sig denna väg på båda Sidor om rönne å hvaraf Södra grenen leder till Helsingborg och den norra till Ängelholm, dessa två sistnämde förenas Öfver Rönne å mellan Sonnarslöf och Gråmanstorp. de äro alla körbara med hvad åkdon Som hälst. Den mängd af Öfriga Bondvangsvägar och Gång Stigar Som Synes på Cartan äro till Större delen Otjenlige för större Åkdon; och den skulle väl kunna användas, men till mera tyd= lighets vinnande för beskrifningars Syftemål, undvikas häldre dessa detaljer deras kändedom kan utan Möda ärhållas på Stället där den Skulle behöfvas, då Cartan Gifver fullkomlig vägledning för de underrättelser som Önskas.

Kyrkorne

Inom och nära vid Districtet som ligga inom norra åsbo härad äro Riseberga moderkyrka Perstorp och Färingtofta - Wedby Ligger utom Nord Westra hörnet af Districtet- inom västra Göinge härad Torup, - Matteröd litet utom Östra kanten af Districtet – Tjörnarp Inom Frostad Härad, norra Rörum – Inom Onsjö Härad – Röstånga nemde vid förra års beskrifningen af dessa äro Riseberga, Vedby Matteröd, och Tjörnarp Moderkyrkor Ock de Öfriga Annexer, alla äro byggde af Sten, Samt Kyrkogårdar Omgifne med Stenmurar

Kongs Gård

Herrevads Closter: väl bebyggt af Sten.

Herre Gårdar äro utom Prestgårdarne, Gustafsborg. Fordom et Glas= Bruk, men hvarefter nu mera ej finnes något Spår, åbygnaden är en liten usel trädlänga

Snällaröd är bebyggt med Ett en vånings Caractairs hus af träd Samt 2^{ne} fränskilde flygelbygningar af Sten. Öfrige byar, Gårdar, ock hus med deras Lägenheter, afkastning befolkning m: m: finnes införde uti härefter bifogade Statistiska tabbeller.

Militariske Förhållanden

De tre vägar, Som inom ifrågavarande destrict Leda Öfver Gräns= Sen emellan Malmöhus ock Christianstads Län, ock kunna vara vicktige för militair Operatjoner, äro: förnämligast vägen Öfver Röstånga; Sedan vägen förbi eller Genom Hör Tjörnarps ock Sjösåla, Samt Sluteligen vägen förbi Hallaröd ock Norra Rörum.

Den första af dessa vägar är den vigtigaste ock delar Sig vid passet Röstånga, enligt hvad förr är sagt; Detta Pass äger Sin Starkare Sida åt Söder ock det vore fåfängt at ifrån norr söka där tillbakahålla en något Starkare fiende; men Sedan han De= boucheradt kunde Det Löna mödan at anfälla; låt oss då först upfatta de möjliga Maneuvrer han efter Deboucheringen kanföretaga Sig:

1mo Marchera till Bonarps hed ock där lägga Sig i Battaille-
Ordning

2do Marchera Stora Landsvägen emellan Herrevads kloster ock Riseberga förbi bläckmåsa till Cronobergs län.

3^{tio} förbi färingtofta ock Torup mot Christianstad eller WexSjö.

4to Sammansättningar af Föregående Rörelser.

I första fallet bör man från Kolema, Härsnäs, Damsgården, Foresta, Ljung, Släröd, Riseberga, ock korsvägen vid **A** (Se Cartan) söka på det ifrigaste intränga på fiendens högra flänck; men Skull han troligtvis med för Starcka detacementer göra Sig Säker, för desse anfall, så bör man alltid vara beredd at vid **A** äga en Samlad Styrcka, dels för att hindra hans gång Öfver Rönne å på det stället, ock vidare att därifrån anfälla på Sjelfva Landsvägen från Röstånga, just då han ville afvika åt Bonarps hed.

I den andra händelsen gäller först, vad nyss är Sagt om anffallet på fiendens högra flänck efter Deboucheringen från Röstånga samt om korsvägen vid **A**, derefter kastar man sig bakom Soröds sjöarne till **B** ock Söker försvara passet emellan dem; härvid bör man, dock utan at mycket försvaga hufvudstyrkan vid **B**, söka Observera ock intaga linien **D B** emellan Hylstofta ock Soröds Sjön samt Linien **C E** emellan Rueröd vid Soröds Östersjön och Ryssmåse för att försäkra Sine fläncker – Äfven torde detachementer mot vedby ock till Perstors kyrka i detta fall blifva Nödige; för Öfrigt äro de Obanade trackterne häromkring tjenligast för Jägare, hvilka böra ihärdigt Disputera alla Sido Chicaner.

I tredje fallet, då Fienden ville framrycka förbi Färingtofta ock åt Torup, kan första Svaret Ske från höjderne vid Kolema ock det andra vid Rönne å eller Foresta uppmärksamhet åt Anderstorp ock Djupedahl vid Puncten **F** bör härvid ej förgätas; för Öfrigt är Denna väg Sämre ock trackten föga tjenlig för andra än Jägar Rörelser, ock Ehuru en armée äfven med Artilleri, här kan framgå, Så måste det dock blifva mäst i Colonne, ock tillfällen till Chicaner böra Öfveralt beredas. I Små Kriget kunde här vara roligt nog; men i det Större, mötes visst icke här den afgörande Styrkan; ty den går emot Puncten **A**. – Efter Cartan Skulle det tyckas som Gustafsborg vore et slags pass; men det är af inte värde från norra Sidan, vägen delar Sig här till Perstorp ock Torup, hvaråt bör lemnas uppmärksamhet.

För det Fjerde kunna Särskildte Conbinationer af Marcher Ock Maneuvrer värkställas från Röstånga till Norra Åsbo Härad; men deras motvärkan reduserar Sig till alt hvad redan är sagt, näml: Rönne åns bevakning, Särdeles vid korsvägen

A ock vid Foresta, vid hvilka Punckter fordras Starkare Corpser och emellan dem en oafbruten Communicatjon; ej heller bör Djupedahl förglömmas ock i händelse af återtåg böra till raillemants Puncter väljas väg Skillnaden mellan Blekmåsa ock Perstorp G Perstorps kyrka, Samt där Gustafborgs vägen råka Landsvägen emot Torup eller Puncten **H**.

Wägen förbi Hallaröd är af Sämre beskaffenhet ock knappast tjenlig för bredare åkdon än bond vagnar; vägen från Hör Förbi Tjörnarp är mycket bättre; att i Dessa trackter upgifva något System för militair Operatjoner är Omöjligt; De äro Öfver alt ganska Mycket Couperade Ock utom vägarne kunna ej annat än Jägare fram gå, ock Ofta ej enGång desse. Norra Rörums kyrka bör dock icke vid despositjonerne förgätas emedan fyra vägar der Sammanstöta.

Af Efterföljande Statistiska Tabbeller inhämtas Landets förmåga till folkmängd, hemmantal, Productjon. m: m:

Stockholm d. 5 October 1819.

U,Thersner,

